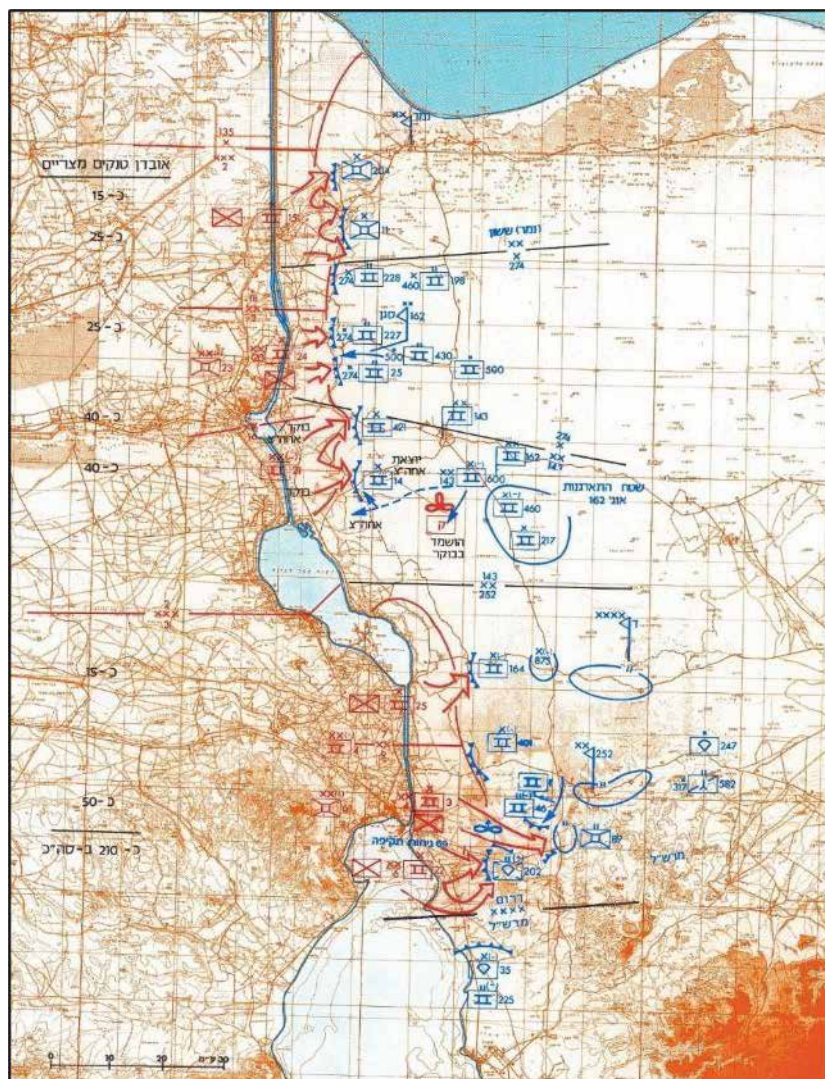

גדוד סיור 87

פעולות גדוד הסיור במלחמת יום הכיפורים הן דוגמה למצוינות טקטית. מנגד, סיפור המלחמה של הגדוד מציג גם את הבעייתיות בהפעלת כוחות סיור

מפת קרב ההגנה ב־14 באוקטובר. מקור: אג"ם"ד"היסטוריה, אטלס מלחמת יום הכיפורים, תל אביב, 29 במאי 1983, עמ' 55

בספר שנכתב לזכר הנופלים של גדוד סיור 87, גדוד הסיור של אוגדה 143, כתב מפקד האוגדה: "האוגדה שלנו לקחה חלק בקרבות העיקריים של המלחמה. היא זו שהביאה, על ידי ביצוע הצליחה, למפנה במלחמה ולניצחוננו של צה"ל. ובמסגרת האוגדה, היה זה גדוד הסיור שבלחימתו, באומץ לב אנשיו, בעקשנות לוחמיו ובמסירותם, שימש לכולנו דוגמה".¹ פעולותיו של גדוד הסיור במלחמת יום הכיפורים הן דוגמה למצוינות הטקטית של דור לוחמי יום הכיפורים ושל עקרון המלחמה הראשון בצה"ל, "דבקות [בביצוע] המשימה לאור המטרה".

גדוד סיור 87 הוקם בחודש מאי 1973. מבנה הגדוד כלל שני רכיבים עיקריים:

- שלוש פלוגות שריון, שאורגנו באופן הזה:
 - שתי מחלקות טנקים, שלושה טנקים M60A1. חפ"ק המ"פ כלל טנק מ"פ, נגמ"ש.
 - מחלקות סיור, ארבעה נגמ"שים מסוג M113 בכל מחלקה וגי'פים. הסמ"פ נע על גבי נגמ"ש, ואיתו בנגמ"ש היו החוליה הטכנית והחובש הפלוגתי. סך הכול שבעה טנקים ושמונה נגמ"שים בפלוגה, ובגדוד היו 24 טנקים ו־36 נגמ"שים.
- פלוגת מפקדה.²

במהלך 1973 עבר הגדוד אימון הקמה חפז והשתתף בתרגיל אוגדתי "חולות נודדים" של אוגדה 143. התרגיל האוגדתי השלדי נערך תחת פיקוד אלוף אריאל שרון מ־29 ביולי עד 3 באוגוסט. התרגיל, שדימה בין השאר את צליחת התעלה, נפתח באזור צאלים והסתיים באגם סכר הרואיפה, שדימה את תעלת סואץ.

6 באוקטובר

ב־6 באוקטובר 1973 בשעות שלפני הצוהריים הוזעקו המטה וסגל הפיקוד של הגדוד, ובמשך היום גויס הגוף העיקרי. הסמג"ד, צבי אבירם, ארגן את הטנקים והנגמ"שים. סך הכול היו בכל פלוגה חמישה טנקים. הטנקים והנגמ"שים היו מזוודים ועם מכל דלק מלא. מרבית היום עסקו מפקדי החטיבה בהתארגנות לקראת היציאה לעבר תעלת סואץ והחבירה לכוחות הנלחמים שם. אבירם מציין שהוא קיבל הוראה ממפקד האוגדה, שרון: "חבר'ה, לרוץ למטה".³ הכוחות הראשונים של הגדוד הגיעו

לרפידים באזור 15:00-16:00 אחרי הצוהריים, אבטחו את גשר הגלילים שהורכב ונכנסו לחניון לילה ליד טסה.

7 באוקטובר

ב־7 באוקטובר ב־14:00 בקירוב הגיעו הכוחות הראשונים מתוך הגדוד לגזרה המרכזית של קו התעלה. כלים מהגדוד תפסו עמדות לבלימת המצרים במתחמי "מכשיר" ו"חמדיה". לביל 8/7 באוקטובר התכנס הגדוד בחניון לילה באזור מתחם

14 באוקטובר

עם אור ראשון פתחו המצרים בהרעשה ארטילרית כבדה ובהתקפות אוויריות על כוחותינו. המאמץ העיקרי של החטיבה המצרית היה מצפון לגזרת גדוד הסיור, בגזרות הגדודים 184 ו-79 של חטיבה 14. גדוד הסיור תקף את אגפו הדרומי של הכוח המצרי, לכיוון צפון-צפון-מערב. בקרב השריון הגדול שהתפתח בעקבות ההתקפה המצרית הייתה יד כוחותינו על העליונה. גדוד סיור 87 פגע ב-20-25 טנקים מצריים בקרב זה.⁷

חפ"ק אוגדה 143 במחנה טסה, מלחמת יום הכיפורים 1973.
הסמג"ד, צבי אבירם, קיבל משרון הוראה: "חבריה, לרוץ למטה".
צילום: דו"ץ

15-16 באוקטובר

בשעה 18:05 התחיל הגדוד לנוע בנתיב שבו נע בסיור אל מאחורי קווי האויב שישה ימים קודם לכן. התוכנית הגדודית הייתה זאת:

פלוגה ב', בפיקודו של רפי בר לב, הובילה את התנועה הגדודית, ומטרתה הייתה להגיע עד לגדת התעלה באזור "סרוק";

1. פלוגה ג', תחת פיקודו של איציק כהנא, נעה עם חפ"ק המג"ד על ציר "לכסיקון" עד צומת "טרטור" - "לכסיקון" ומשם עד ל"טרטור" 50;

2. פלוגה א', תחת בפיקודו של אסף אביזהר, נעה עד מעוז "מצמד", ואחר כך צפונה ומזרחה על "טרטור" על מנת לחבור לפלוגה ג'.

התוכנית של גדוד סיור 87 בוצעה למעשה על פי התכנון, למעט אירוע ירי כוחותינו על כוחותינו בין פלוגה ב' לכוח שכן. כאשר יחידות המשנה של הגדוד הגיעו למקומן המתוכנן, השתרר שקט מוזר באזור חניית הגדוד, ורק מכיוון מזרח וצפון נשמעו ונראו קולות והבזקים של מלחמה. בערך בחצות קיבלה פלוגה ב' פקודה לחבור אל שתי הפלוגות האחרות. תוך זמן קצר שונתה משימת הפלוגה, והיא קיבלה פקודה לחבור אל גדוד 79 ולעבור תחת פיקודו להמשך הלחימה. שינוי המשימה נבע מכך שגדוד 79 שמנה מעט טנקים, ושגורתו נמצאה מצפון לגזרת גדוד הסיור, נלחץ מכיוון צפון, שעה שהמג"ד שלו נפצע והסמג"ד קיבל פיקוד.

ד"ר אייל ברלוביץ', רת"ח מחקר צבאות זרים במכון לחקר לוחמת היבשה, מערך התמרון - זרוע היבשה

"יוקון" שמדרום-מערב לטסה, בציר "עכביש", הכביש המוביל מטסה אל הקצה הצפוני של האגם המר הגדול.

8 באוקטובר

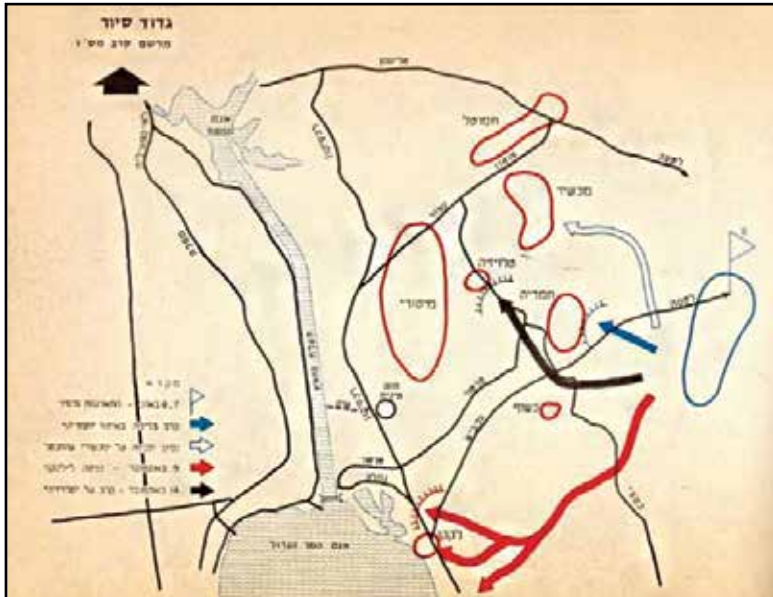
ב-8 באוקטובר ב-05:00 התפרס הגדוד ברכס הגבעות החוליות "חמדיה" - "כישוף" במקביל לחטיבה 600. יאיר ליטוויץ, מ"מ בתחילת המלחמה, מתאר כך את הקרב הראשון של הגדוד: "עלינו לכיוון מכשיר, נתקלנו בכוחות שריון גדולים שלהם. המג"ד [בן-ציון כרמלי; א"ב] נהרג. אני אישית לא קיבלתי שום פקודה לאן ומה. נתקלנו בטווח של 3200 עד 2600. הגדוד נכנס למגע, היו לנו עמדות גרועות. היה רכס שהיה ניצב לטנקים. הטנק שלי החטיא את כולם, כנראה שלא היה איפוס או תיאום כוונות. שם היינו כחצי שעה [...] אחד המ"פ [כך במקור, א"ב] רפי מצפן תפס פיקוד, כי הסמג"ד לא רצה לקבל את הפיקוד בהיותו איש חרמ"ש ולא מתמצא בטנקים".⁶

אבירם מציין שהגדוד לא ידע היכן הכוחות המצריים עד שמ"פ א' רפי מצפן זיהה אותם. בתחילת הקרב הורה המג"ד לנגמ"שים לנוע לאחור, לעמדת תצפית, ולטנקים - להיות בחיפוי על רכס שולט. באותו היום הגיע יואב ברום ולקח פיקוד על הגדוד שעבר לקו, להיות תחת חטיבה 14 - החטיבה שתחת פיקודה יילחם הגדוד במהלך המלחמה.

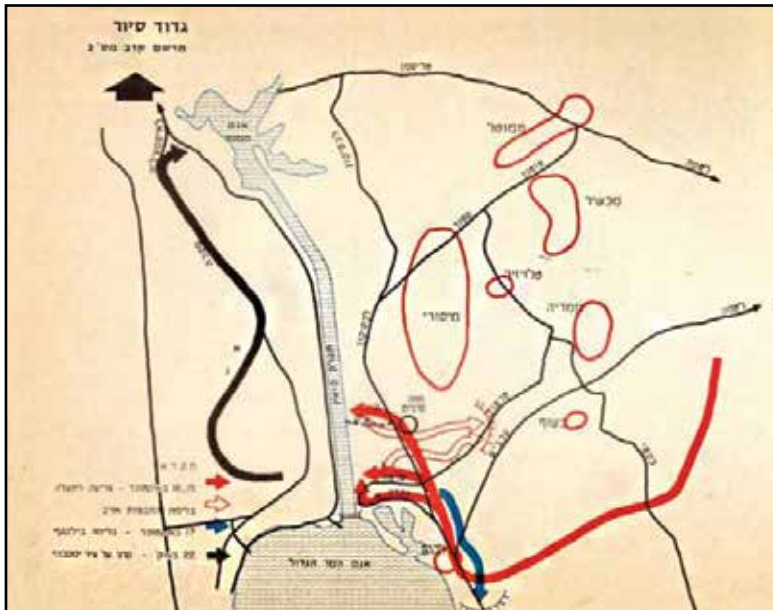
"האוגדה שלנו לקחה חלק בקרבות העיקריים של המלחמה. היא זו שהביאה, על ידי ביצוע הצליחה, למפנה במלחמה ולניצחוננו של צה"ל. ובמסגרת האוגדה, היה זה גדוד הסיור שבלחימתו, באומץ לב אנשיו, בעקשנות לוחמיו ובמסירותם, שימש לכולנו דוגמה"

9 באוקטובר

מח"ט 14 אמנון רשף ביקש מהאוגדה להוציא סיור שיבחן את תמונת המצב וימצא נקודות תורפה בהיערכות המצרית. ב-16:00 בערך התחיל הגדוד בהרכב חפ"ק, שלוש פלוגות משוריינות, מחלקת רפואה ומחלקת חימוש, בתנועה דרך החולות מדרום ל"כישוף" על מנת לנסות לאתר במדויק את התפר בין שתי הארמיות המצריות במרחב. התנועה אל היעד, בהובלת רפי בר לב שחזר מחו"ל יום קודם, עברה ללא אירועים מיוחדים, ורק לאחר שהכוח הגיע למוצב "לקקן" החלו המצרים לירות עליו. בערב נשאר הגדוד במקומו בחניוני לילה, ולמחרת קיבל פקודה להתקפל ולחזור על עקבותיו. בין 10-12 באוקטובר נשאר הגדוד בקו המגע ועסק, עם חטיבה 14, בהתארגנות מחדש.

מרחם קרב 7-14 באוקטובר 1973. מקור: <http://www.87th.org.il/87-Battles.htm>

מרחם קרב 14-22 באוקטובר 1973. מקור: <http://www.87th.org.il/87-Battles.htm>

הפלוגות, וב-14 באוקטובר על הגדוד, אפשרה את פעולת הגדוד למרות האבדות הקשות. בסוף הקרב ב-14 באוקטובר המפקדים הזוטרים הובילו את הכוח ששרד בהמשך הקרב ובניתוק המגע עם האויב. לבסוף, סיפור המלחמה של הגדוד מציג גם את הבעייתיות בהפעלת כוחות סיור: מחד גיסא כוחות הסיור עוזרים לגבש את תמונת המצב של החטיבה והאוגדה, ומאידך גיסא, על פי רוב משתמשים בהם כעוד מסגרת לוחמת.

עקב בעיות ניווט והתמצאות קשות לא בוצעה החבירה כראוי, ובשלב מסוים, כאשר הכלים של הפלוגה תפסו עמדות כלפי צפון, נפגעו מפגיעות ישירות שני טנקים ונגמ"ש. טנק המ"פ רפי בר לב נפגע ואנשי הצוות, מלבד הנהג, נהרגו. במקביל קיבל מג"ד 87 פקודה ממח"ט 14 לתקוף את צומת "טרטור" - "לכסיקון" ממערב ("החוזה הסינית"), מכיוון שעד עתה לא הצליחו כוחותינו לפתוח את הצומת וספגו אבדות רבות מאוד בלוחמים ובכלים. הגדוד החל לנוע לכיוון הצומת ולתקוף את האויב, כאשר טנק המג"ד במרכז, פלוגה א' משמאל ופלוגה ג' מימין. מיד אחרי חציית הצומת נפתחה אש על הגדוד שפגעה בשדרת הפיקוד הגדודית: המג"ד ברום נהרג⁸; טנק מ"פ ג' נפגע, עלה באש, והמ"פ נפצע; טנק מ"פ א' נפגע, והמ"פ נפצע, ובמהלך אותו לילה עוד כלים ולוחמים רבים נפגעים. מי שארגנו את כוחות הגדוד היו הקצינים המעטים שנשארו.

בקרב הלילי שארך כ-10 שעות נפלו 25 חיילים וקצינים של גדוד סיור 87. מקרב זה ואילך נעלם המספר 87 מטבלאות הסד"כ בפיקוד הדרום.

סיכום

במהלך המלחמה פעל גדוד הסיור לרוב כגדוד שריון, בעיקר בקרבות ההגנה ובקרב בחווה הסינית, וככוח סיור ב-9 באוקטובר. פעולות גדוד הסיור במלחמת יום הכיפורים הן דוגמה למצוינות טקטית שבאה לידי ביטוי באופנים הבאים:

דוגמה אישית של מפקדים - מפקדי הגדוד לחמו מקדימה כל משך המלחמה, ובשל כך נפגעו רבים מהם. יתרה מכך, יואב ברום ז"ל ורפי בר לב ז"ל הגיעו למלחמה מחו"ל על מנת ליטול חלק בה ולפקד על חייליהם.

דבקות [בביצוע] המשימה לאור המטרה - לוחמי הגדוד ומפקדיו ביצעו את כל המשימות שהוטלו עליהם בצורה הטובה ביותר. היכולת של המפקדים לשלב בין שני התפקידים הללו אפשרה לגדוד לסייע לחטיבה 14 בקרבות ההגנה וההתקפה שלה ומעל לכל למצוא את התפר בין הארמיות המצריות. הגמישות המחשבתית שמפקדי הגדוד הראו, יצרה את התנאים לבצע כל משימה ולהצליח לשלב בין צורות הקרב השונות.

הבנה של התמונה הרחבה - בכל קרב שהגדוד נטל בו חלק, ניסתה שדרת הפיקוד של הגדוד להבין מהי משימת הגדוד, כיצד היא משתלבת עם המשימות של הדרג הממונה, ואיך היא משרתת אותה. התמונה הרחבה לא תמיד לחלה למפקדים הזוטרים, אולם במלחמה בעצימות גבוהה מצב זה הוא השכיח ביותר.

היכולת של מפקדי משנה לתפקד ללא המפקדים שלהם - מ"פים בעיקר מ"מים, מפקדי המשנה של הגדוד, היו עמוד השדרה של הגדוד. היכולת שלהם לתפקד תחת אש כמפקדי המחלקות שלהם ובמקרה הצורך ליטול את הפיקוד על

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

